

Biện pháp quản lý hoạt động trải nghiệm theo hướng tiếp cận phát triển năng lực ở trường tiểu học

Trần Thị Bích Ngọc*, Trần Thị Bích Ngọc**

*GV. Trường Tiểu học Chu Văn An- Hà Nội

** GV. Trường Đại học Sư phạm Hà Nội

Received: 08/3/2024; Accepted: 14/3/2024; Published: 21/3/2024

Abstract: In primary schools, experiential learning activity is as a compulsory educational activity regulated in the national K-12 curriculum 2018. Eventhough it is essential in operating those activities in the current context, various primary schools have confused to manage it. The article refers some studies on management of educational activities and its management process, thereby suggest some appropriate and effective solutions to operate those activities in primary schools.

Keywords: Experiential learning activity, management, educational activity

1. Đặt vấn đề

Hoạt động trải nghiệm (HĐTN) là hoạt động giáo dục (GD) do nhà GD định hướng, thiết kế và hướng dẫn thực hiện, tạo cơ hội cho học sinh (HS) tiếp cận thực tế, thể nghiệm cảm xúc tích cực, khai thác những kinh nghiệm đã có và huy động tổng hợp kiến thức, kĩ năng (KN) của các môn học để giải quyết những vấn đề của thực tiễn đời sống phù hợp với lứa tuổi; chuyển hoá những kinh nghiệm đã trải qua thành tri thức mới, KN mới góp phần phát huy tiềm năng sáng tạo và khả năng thích ứng với cuộc sống, môi trường và nghề nghiệp tương lai.

HĐTN là hoạt động GD được thực hiện bắt buộc trong nhà trường phổ thông; trong đó HS dựa trên sự tổng hợp kiến thức của nhiều lĩnh vực GD và nhóm KN khác nhau để trải nghiệm thực tiễn đời sống, qua đó hình thành những phẩm chất, năng lực chung và năng lực đặc thù.

Đã có nhiều nghiên cứu trong nước đề cập đến HĐTN trong nhà trường như: Tác giả Đỗ Ngọc Thống (2015), Đặng Thị Kim Thoa (2014), Lê Huy Hoàng (2015), Nguyễn Thị Thu Hoài (2015), Bùi Ngọc Diệp (2015), Trần Ngọc Giao, Đặng Thị Thanh Huyền, Nguyễn Thị Mai Phương; Lê Thị Phương An (2019), Nguyễn Kiều Anh (2020)...

Việc quản lý HĐTN ở các trường hiện nay bên cạnh những kết quả bước đầu đạt được vẫn còn có một số những hạn chế. Một trong số những nguyên nhân đó là HĐTN là môn học mới nên GV chưa có nhiều thời gian trải nghiệm dạy, bên cạnh đó còn ít các hoạt động tập huấn cho HĐTN. Các trường được giao chủ động lựa chọn các hình thức tổ chức cụ thể phù hợp với điều kiện của nhà trường và địa phương, tuy nhiên không tránh khỏi những lúng túng, khó

khăn trong thực hiện. Thêm vào đó, nhiều trường tiểu học chưa đảm bảo điều kiện về CSVN, sự an toàn cho HS trong HĐTN nên còn nhiều hạn chế. Bài viết tập trung bàn luận về một số kinh nghiệm quản lý HĐTN, qui trình và biện pháp quản lý HĐTN ở Việt Nam.

2. Nội dung nghiên cứu

2.1. Hoạt động trải nghiệm và quản lý hoạt động trải nghiệm

Bùi Ngọc Diệp (2015), “HĐTN là hoạt động mang tính xã hội, thực tiễn đến với môi trường GD trong nhà trường để HS tự chủ trải nghiệm trong tập thể, qua đó hình thành và thực hiện được phẩm chất, năng lực, nhận ra năng khiếu, sở thích, đam mê, bộc lộ và điều chỉnh cá tính, giá trị; nhận ra chính mình cũng như khuynh hướng phát triển của bản thân.

Bùi Mạnh Cường (2022) cho rằng “Quản lý HĐTN là quá trình tác động có chủ đích của CBQL nhà trường đến GV, HS và các lực lượng GD trong các tổ chức thực hiện các HĐTN nhằm đạt được mục tiêu GD toàn diện”. Nói cách khác, quản lý HĐTN là quá trình thực hiện có định hướng và hợp quy luật các chức năng kế hoạch hóa, tổ chức chỉ đạo và kiểm tra nhằm đạt tới mục tiêu HĐTN phù hợp với mục tiêu GD chung đã đề ra.

2.2. Một số nghiên cứu về quản lý các hoạt động trải nghiệm

Lí thuyết học qua trải nghiệm do David Kolb (1984) đề xuất là sự kế thừa và phát triển lí thuyết học tập qua kinh nghiệm của John Dewey, của Kurt Lewin và dựa trên cơ sở các lí thuyết tâm lí học về sự phát sinh, phát triển trí tuệ cá nhân của J.Piaget, L.X. Vygotski và các nhà tâm lí học khác. Theo đó, học tập là quá trình và kiến thức được tạo ra thông qua

chuyên hóa kinh nghiệm. Kết quả của kiến thức là sự kết hợp giữa nắm bắt kinh nghiệm và chuyển đổi nó. Lí thuyết học tập trải nghiệm này đã được tiếp cận đưa vào chương trình GD phổ thông theo hướng phát triển năng lực, giáo dục sáng tạo, GD phẩm chất và KN sống cho HS, tạo cho các em cơ hội sáng tạo, đổi mới, phát triển khả năng học độc lập, tư duy phê phán từ kinh nghiệm của chính mình.

Những năm gần đây, các nhà GD của Việt Nam cũng đã chú trọng đến HĐTN, có nhiều nghiên cứu ứng dụng về nội dung này ở những cấp học khác nhau trong đó có cấp tiểu học. Một số công trình cũng đưa ra những kết quả nghiên cứu về HĐTN trong thời gian gần đây theo hướng tổng hợp lí thuyết, vận dụng HĐTN trong dạy học một số môn học ở các trường tiểu học.

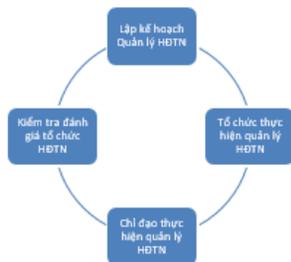
Đình Thị Kim Thoa (2013), “chúng ta có thể tác động vào nhận thức của người học nhưng để phát triển và hình thành năng lực phẩm chất thì người học phải trải nghiệm. Thông qua sự trải nghiệm và sáng tạo của cá nhân trong việc kết nối kinh nghiệm học được trong nhà trường với thực tiễn đời sống, nhờ đó các kinh nghiệm được tích lũy thêm và dần chuyển hoá thành năng lực”.

Lê Thị Phương An (2019), “*Công tác quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh trường tiểu học trên địa bàn Thành phố Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương*” đưa ra thực trạng và những yếu tố ảnh hưởng trong công tác quản lý HĐTN cho HS đồng thời nêu cao vai trò của CBQL trong hoạt động trải nghiệm cho HS tiểu học trên địa bàn TP Thủ Dầu Một, tỉnh Bình Dương.

Trong các công trình nghiên cứu ở trên, các tác giả đã tập trung làm sáng tỏ các vấn đề về vị trí, mục tiêu, nội dung, các hình thức tổ chức và phân tích điểm mạnh, cách triển khai tổ chức các HĐTN ở các nước trên thế giới, từ đó rút ra các bài học vận dụng vào điều kiện VN.

2.3. Quy trình quản lý HĐTN trải nghiệm

Quy trình quản lý HĐTN bao gồm các hoạt động như sau:

Sơ đồ 2.1: Quy trình quản lý HĐTN ở trường tiểu

học

Bước 1: Xây dựng kế hoạch chung trong đó bao gồm: kế hoạch HĐTN cụ thể cho từng năm học; xác định rõ mục tiêu của HĐTN; phân bổ nguồn lực cụ thể cho từng hoạt động; sắp xếp tiến độ thực thi; xác định biện pháp và cách thức thực hiện; xác định các tiêu chuẩn kiểm tra đánh giá; hướng dẫn các tổ chuyên môn lập kế hoạch, phê duyệt kế hoạch HĐTN.

Bước 2: Tổ chức thực hiện kế hoạch

- Hiệu trưởng thành lập Ban chỉ đạo tổ chức HĐTN do hiệu trưởng làm trưởng ban, và đại diện của các tổ chức đoàn thể và đại diện GV ở các khối lớp, các bộ môn các tổ chức trong và ngoài nhà trường có liên quan.

- Tổ chức bồi dưỡng nâng cao năng lực thực hiện HĐTN cho GV và các lực lượng GD khác

- Phát huy vai trò tổ chuyên môn trong tổ chức thực hiện kế hoạch HĐTN

- Phân công GV phụ trách các hoạt động một cách hợp lý

- Thống nhất cơ chế phối hợp với các lực lượng GD khác

Bước 3. Chỉ đạo thực hiện các HĐTN bao gồm: Chỉ đạo GV xây dựng chương trình, kế hoạch HĐTN, phối hợp với các lực lượng khác như cha mẹ HS, cán bộ Đoàn - đội, chỉ đạo GV đổi mới PP, chỉ đạo thực hiện hiệu quả nội dung,...

Bước 4: Kiểm tra đánh giá tổ chức HĐTN

Nội dung đánh giá kết quả GD trong HĐTN bao gồm:

- Đánh giá mức độ nhận thức về các vấn đề đã được đề cập trong các chủ đề hoạt động.

- Đánh giá về động cơ, tinh thần, thái độ, ý thức trách nhiệm, tính tích cực,...của HS khi tham gia hoạt động.

- Đánh giá về các KN của HS trong việc thực hiện các hoạt động.

- Đánh giá về đóng góp của HS vào thành tích chung của tập thể và việc thực hiện có kết quả hoạt động chung của tập thể.

- Đánh giá về số giờ tham gia các hoạt động.

2.4. Một số biện pháp thực hiện hoạt động quản lý tổ chức HĐTN

Để thực hiện có hiệu quả hoạt động quản lý việc tổ chức HĐTN tại VN, hiệu trưởng trường có thể thực hiện các biện pháp sau đây:

Tăng cường nhận thức cho CBQL, GV về tầm quan trọng của HĐTN theo hướng phát triển tiếp cận năng lực

Đề nâng cao nhận thức cho GV và CBQL trường

tiểu học về HĐTN và tổ chức HĐTN cần quan tâm đến những nội dung sau đây:

- Tổ chức nâng cao nhận thức về xây dựng kế hoạch GD nhà trường tiểu học (trong đó kế hoạch HĐTN là một nội dung).

- Nâng cao nhận thức cho CBQL và GV về công tác phối hợp giữa các lực lượng GD trong tổ chức HĐTN cho HS tiểu học. Hiệu trưởng cần quán triệt, triển khai, phổ biến đầy đủ các văn bản pháp lý của ngành GDĐT quy định về HĐTN cho GV, HS và **CMHS**. Tuyên truyền, triển khai nhằm nâng cao nhận thức của CBQL, GV về vị trí, vai trò và tầm quan trọng của HĐTN.

Tăng cường xây dựng kế hoạch chỉ đạo thực hiện HĐTN theo hướng phát triển tiếp cận năng lực đúng quy định và phù hợp với điều kiện thực tiễn của nhà trường

- Xây dựng chương trình hành động, các bước tiến hành một cách cụ thể, các biện pháp chính để tổ chức thực hiện được các mục tiêu đã đề ra.

- Xác định rõ nội dung HĐTN: Nội dung củng cố, mở rộng, vận dụng, phát triển kiến thức KN đã học; nội dung giáo dục đạo đức, lối sống, nội dung trải nghiệm xúc cảm tình cảm...

Tăng cường công tác tổ chức HĐTN cho HS gắn với tình hình thực tế của nhà trường

Hiệu trưởng chỉ đạo GV đa dạng các hình thức thực hiện HĐTN: chỉ đạo GV kết hợp các chủ đề với hình thức CLB, cụ thể đối với chủ đề thể dục thể thao. GV tổ chức cho HS tham gia mô hình CLB các môn thể thao tại trường như cờ vua, bóng đá, khiêu vũ thể thao; Tham gia chương trình “tìm kiếm tài năng Dance sport nhí”; Tham gia hội khỏe phù đổng toàn trường; Tham quan thực tế một CLB bóng đá địa phương; giao lưu với vận động viên thể thao nổi tiếng.

Đổi mới hình thức tổ chức tham quan với chủ đề đa dạng, ví dụ như chủ đề nông nghiệp như tham quan ao nuôi cá kết hợp tổ chức trò chơi câu thủy - hái sản để nhận biết một số loài. Chủ đề thủ công nghiệp như tham quan tìm hiểu về các sản phẩm thủ công nghiệp ở địa phương kết hợp tổ chức vẽ tranh về các sản phẩm thủ công nghiệp hoặc tạo hình sản phẩm thủ công nghiệp bằng các chất liệu đơn giản: làm lọ hoa, trồng đồng, nón...bằng đất sét, bìa cứng.

Đổi mới các hình thức trên giúp HS tiểu học có KN lập kế hoạch và KN thực hiện kế hoạch và điều chỉnh hoạt động.

Giám sát, hỗ trợ kịp thời, xây dựng các điều kiện đảm bảo, tạo động lực cho GV trong tổ chức HĐTN

theo hướng tiếp cận phát triển năng lực

Hiệu trưởng tổ chức các hoạt động cộng đồng qua đó có thể huy động nguồn tài chính nhằm tổ chức có hiệu quả HĐTN theo hướng phát triển năng lực, phần chất HS ở các trường Tiểu học.

Huy động các nguồn lực như: ngân sách được cấp hàng năm, đóng góp của cha mẹ HS, mạnh thường quân, hỗ trợ của địa phương, các doanh nghiệp... trong việc trang bị cơ sở vật chất cần thiết. Tạo mọi điều kiện thuận lợi để người được phân công hoàn thành nhiệm vụ của mình.

Thực hiện tốt việc xã hội hóa GD, từ đó từng bước nâng cấp CSVC của nhà trường. CBQL tham mưu với lãnh đạo chính quyền địa phương ưu tiên ngân sách địa phương, tăng cường huy động nguồn lực xã hội đầu tư CSVC để tổ chức hiệu quả các HĐTN.

Nâng cao yêu cầu sử dụng đúng quy định và tận dụng hết công suất các thiết bị dạy học sẵn có của nhà trường. CBQL các trường tiểu học cần xây dựng kế hoạch gồm: Kế hoạch tổng thể, kế hoạch từng khóa học, kế hoạch cho từng bộ phận, từng tổ bộ môn về việc tăng cường nguồn vốn cho việc đầu tư CSVC và thiết bị dạy học.

3. Kết luận

HĐTN ở cấp tiểu học là hoạt động GD được thực hiện bắt buộc trong nhà trường phổ thông theo Chương trình phổ thông 2018. Việc quản lý tổ chức thực hiện HĐTN là rất cần thiết nhưng nhiều trường tiểu học vẫn còn lúng túng.

Bài viết này đã đề cập đến một số nghiên cứu về quản lý HĐTN, qui trình quản lý HĐTN và gợi ý 4 biện pháp nhằm góp phần nâng cao chất lượng quản lý HĐTN ở các trường tiểu học. **Đó là:** tăng cường nhận thức cho CBQL, GV về tầm quan trọng của HĐTN theo hướng phát triển tiếp cận năng lực; xây dựng kế hoạch chỉ đạo thực hiện HĐTN theo hướng phát triển tiếp cận năng lực đúng quy định và phù hợp với điều kiện thực tiễn của nhà trường; tăng cường công tác tổ chức HĐTN cho HS gắn với tình hình thực tế của nhà trường; giám sát, hỗ trợ kịp thời, xây dựng các điều kiện đảm bảo, tạo động lực cho GV trong tổ chức HĐTN theo hướng tiếp cận phát triển năng lực.

Tài liệu tham khảo

1. Bùi Mạnh Cường (2022), *Biện pháp quản lý hoạt động trải nghiệm cho học sinh ở trường tiểu học Hoàng Lâu, huyện Tam Dương, tỉnh Vĩnh Phúc*, Luận văn thạc sĩ

2. Đinh Thị Kim Thoa (2013), *Hoạt động trải nghiệm sáng tạo - Góc nhìn từ lý thuyết “học từ trải nghiệm”*, NXB Đại học Quốc Gia Hà Nội.